

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2021. február 22.
(OR. en)

6279/21

COHOM 29
CFSP/PESC 136
COPS 58
COASI 21
COEST 42
COAFR 49
COLAC 17
MAMA 20
MOG 14

AZ ELJÁRÁS EREDMÉNYE

Küldi:	a Tanács Főtitkársága
Dátum:	2021. február 22.
Címzett:	a delegációk
Tárgy:	Az EU módosított iránymutatása a partner-/harmadik országokkal folytatott emberi jogi párbeszédéről

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a partner-/harmadik országokkal folytatott emberi jogi párbeszédéről szóló módosított uniós iránymutatást, amelyet a Tanács a 2021. február 22-i, 3785. ülésén jóváhagyott.

AZ EU MÓDOSÍTOTT IRÁNYMUTATÁSA A PARTNER-/HARMADIK ORSZÁGOKKAL FOLYTATOTT EMBERI JOGI PÁRBESZÉDRŐL

1. Bevezetés

Az emberi jogok nemcsak az Európai Unió egyik alapvető értékét jelentik, hanem az EU külső tevékenységének legfontosabb célkitűzései közé is tartoznak. Az emberi jogi párbeszéd az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó, a 2020 és 2024 közötti időszakra szóló új cselekvési tervvel összhangban az EU külső emberi jogi politikája végrehajtásának egyik fő eszközét jelentik. Annak érdekében, hogy az emberi jogok a tevékenységének középpontjába kerüljenek, az Unió jogi és szakpolitikai eszközök széles körét hozta létre, köztük az emberi jogi párbeszédre vonatkozó iránymutatást.

A harmadik országokkal folytatott emberi jogi párbeszédéről szóló uniós iránymutatás 2001 decemberében került elfogadásra (legutóbb pedig 2009 januárjában vizsgálták felül).

Napjainkban, amikor világszerte támadások érik az emberi jogokat, minden eddiginél fontosabb az emberi jogi párbeszéd folytatása, és ezzel egyidejűleg, hatásuk maximalizálása érdekében a párbeszéd felélénkítése.

Itt az ideje, hogy megújítsuk ezt az iránymutatást azzal a céllal, hogy az emberi jogi párbeszéd a szerepvállalás hatékonyabb eszközévé váljanak, és hogy ezáltal fokozódjon **politikai jelentőségük**. Ez a tagállamok és többek között az EU emberi jogi különleges képviselője (a továbbiakban: EUKK) számára is közös prioritást jelent. Az EUKK a legfontosabb partnerekkel folytatott számos párbeszéd keretében ellátta az elnöki teendőket, és vizsgálta a párbeszéden keresztüli új szerepvállalás lehetőségét.

2. A jelenlegi helyzet

Az évek során az EU **egyre több országgal** alakított ki emberi jogi párbeszédet. Az EKSZ a főképviselő nevében a KKBP keretében folytat emberi jogi párbeszédet/konzultációkat, valamint irányítja a megállapodások alapján létrehozott albizottságokat. Az EKSZ javította és harmonizálta a párbeszéd formátumát és lebonyolítását. Alapvető fontosságúnak bizonyult az uniós küldöttségeknek és a bizottsági szolgálatoknak a párbeszédbe való bevonása, és ugyanilyen fontos a tagállamok folyamatos részvétele is.

Jelenleg mintegy 60 emberi jogi párbeszéd és konzultáció folyik partnerországokkal és regionális csoportosulásokkal. A közelmúltban új párbeszéd kialakítására, illetve kialakításuk megkezdésére került sor, az EU ugyanakkor néhány országgal (pl. Oroszországgal, illetve Izraellel) felfüggesztette a párbeszédet.

A párbeszéd különböző típusai léteznek. Vannak regionális vagy kétoldalú szerződéseken, illetve megállapodásokon alapuló, valamint nem hivatalos és hivatalos (azaz jóváhagyott feladatmeghatározással zajló) párbeszéd. Néhány párbeszédet – például a Chilével és Argentínával folytatottat – helyi szinten tartanak az Unió küldöttségei. Ezen túlmenően léteznek a partnerországokkal – így például Marokkóval, Tunéziával, Libanonnal, Jordániával, Egyiptommal és Irakkal – kialakított különböző együttműködési, illetve társulási megállapodások keretében létrehozott szakosodott albizottságok vagy csoportok, amelyek emberi jogi kérdésekkel foglalkoznak. Emellett az AKCS-országokkal folytatott politikai párbeszéd, amelyek elsősorban emberi jogi kérdésekre irányulnak, a Cotonoui Megállapodás 8. cikkében és a Cotonoui Megállapodás helyébe lépő új partnerségi megállapodás megfelelő cikkében meghatározott konkrét szabályokon alapulnak. Ezenkívül konzultációkra kerül sor hasonló gondolkodású országokkal vagy olyan különleges kapcsolatok keretében, mint amilyenek az Egyesült Államokkal, Kanadával, Japánnal és a tagjelölt országokkal állnak fenn. E különböző típusú párbeszédnek számos közös vonása van, ez azonban nem jelent „egyenmegoldásokat”. Például a hasonló gondolkodású országokkal folytatott konzultációk eltérő mintát követnek, mivel a hangsúly főként a kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésekre és a multilaterális fórumokon való együttműködésre összpontosul.

Az uniós szinten zajló párbeszéd mellett számos tagállam nemzeti szinten is folytat párbeszédet különböző harmadik országokkal.

3. Az emberi jogi párbeszédék célkitűzései

Az emberi jogi párbeszédék **beágyazódtak** az érintett országokkal fennálló **átfogó politikai kapcsolatokba**. Bár minden ország/régió más és más, és a kérdések az adott országra/régióra vonatkozóan sajátosak lesznek, a párbeszéd az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó uniós cselekvési terv végrehajtásának egyik legfontosabb eszköze, és ezért tükröznie kell a cselekvési tervben szereplő prioritásokat és megközelítést. A párbeszédeket ezért össze kell kapcsolni az emberi jogok és a demokrácia területére vonatkozó országspecifikus stratégiákkal.

A párbeszédeket nem szabad különálló „skatulyaként” kezelni, és csak ennek keretei között folytatni a kétoldalú emberi jogi megbeszéléseket. Olyan, emberi jogi kérdésekkel foglalkozó kizárólagos fórumnak sem szabad tekinteni őket, amely kizárja az EU kétoldalú emberi jogi szerepvállalásának egyéb formáit. A párbeszédet az emberi jogok terén való tartós uniós szerepvállalás egyik kulcsfelemének kell tekinteni, és arra kell törekedni, hogy a párbeszéd révén javuljon, illetve hozzáadott értékkel gazdagodjon a helyszínen és a többoldalú fórumokon végzett munka. Az emberi jogi párbeszédék az adott ország tekintetében fennálló átfogó emberi jogi szerepvállalás egyik részét képezik.

Ezzel egy időben, az EU emberi jogi prioritásainak és célkitűzéseinek előmozdítása érdekében az emberi jogi párbeszédeket **hatékonyan, más eszközökkel** (a politikai párbeszédekkel, a társadalmi diplomáciával, a demarsokkal, az együttműködési programokkal és projektekkkel, a civil társadalom támogatásával, a választási megfigyeléssel) **összefüggésben és velük szinergiában kell alkalmazni**. Az emberi jogi párbeszédék és az egyéb szakpolitikai célkitűzések közötti kölcsönös támogató hatás a GSP+-rendszer esetében vált különösen nyilvánvalóvá: ez a rendszer a partnerország arra irányuló megújult érdeklődésének katalizátoraként működik, hogy érdemi és strukturált emberi jogi megbeszéléseket folytasson az EU-val, az emberi jogi párbeszédék pedig szilárd platformot biztosítanak a GSP+-szal kapcsolatos célkitűzések megvitatásához.

Az emberi jogokkal kapcsolatos uniós szerepvállalás **konkrét együttműködésre és eredményekre** irányul. Ezért alapvető fontosságú, hogy ezek a párbeszédék eredményközpontúak legyenek és dinamikájuk töretlen maradjon a találkozók közötti időszakokban is. A célkitűzések párbeszédenként eltérőek lehetnek. Nehéz esetekben az egyik első fontos célkitűzés az, hogy az emberi jogi helyzettel kapcsolatos uniós aggodalmak megjelenjenek az összetett kétoldalú kapcsolatban. Ugyanakkor az EU emberi jogi szerepvállalásának célja az együttműködés fokozása, valamint az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó új uniós cselekvési tervben meghatározott stratégiai célok megvalósítása, és nem pusztán véleménycsere folytatása.

Ezért a kölcsönös szerepvállaláshoz **minimumplatformra** van szükség. Továbbra is kulcsfontosságú kritérium, hogy az adott harmadik ország hajlandó legyen arra, hogy javítsa emberi jogi helyzetét, továbbá hogy nyitott és átlátható módon működjön együtt az EU-val az emberi jogi kérdések széles spektrumát illetően. Az emberi jogi helyzetnek a partnerországban bekövetkező romlása ellenére lehetőség szerint folytatni kell az emberi jogi kérdésekkel kapcsolatos párbeszédet.

Az egyik fő célkitűzés **az EU kétoldalú, regionális és többoldalú szerepvállalása közötti kapcsolódási pontok maximális megerősítése**. Egy egyre nagyobb kihívást jelentő környezetben az EU támogatja a régiók közötti együttműködést az emberi jogokkal foglalkozó többoldalú fórumokon. Ezért továbbra is prioritás marad az emberi jogi párbeszéd és az EU többoldalú tevékenysége közötti kapcsolat megerősítése. Ez konkrétan azt jelenti, hogy például javítani kell az ENSZ emberi jogi folyamatainak hozzájárulásai és a párbeszéd közötti kapcsolódási pontokat. Egyes esetekben az emberi jogi párbeszéd elősegíti az ország sajátos igényeinek, valamint annak a beazonosítását, hogy az EU miként tudja a legjobban segíteni és támogatni az előrehaladást.

Mindezeken túl az emberi jogi párbeszéd révén idejekorán felismerhetők azok a problémák, amelyek feltehetően konfliktusforrások lehetnek, így a párbeszédekkel aktívan támogatható a konfliktusmegelőzés.

A párbeszéd valódi **szakértői véleménycserék**, amelyek célja a partner-/harmadik országokkal való együttműködés és a bevált gyakorlatok megosztása. Uniós részről továbbra is reagálni kell a partnerországok azzal kapcsolatos kéréseire, hogy az EU belső kérdései is a párbeszéd tárgyát képezzék, ami egy olyan tendencia, amely számos párbeszéd során különböző intenzitással jelent meg. Alapvető fontosságú, hogy az emberi jogokkal kapcsolatban előmozdítsuk az EU **belső és külső tevékenységeinek összhangját**.

A párbeszédnek olyan valódi véleménycserének kell lennie az EU és a harmadik ország vagy regionális szervezet között, amelynek hatóköre és hatása igazodik az adott országban fennálló emberi jogi helyzethez. Bár a párbeszéd a külső tevékenység eszközei, érdekes lehet az EU-n belüli emberi jogi helyzet áttekintése, csakúgy mint a bevált gyakorlatok megosztása. Fontos az érintett kérdésekkel – különösen a kihívásokkal és a levont tanulságokkal – kapcsolatos uniós belső tapasztalatok kommunikálása. A bizottsági szolgálatok és a szakosodott uniós ügynökségek szerepvállalása számos párbeszéd során döntő fontosságúnak bizonyult az EU előtt álló kihívások és az uniós szakpolitikák bemutatása céljából.

4. Emberi jogi párbeszéd kialakítása

A közelmúltban új párbeszéd kialakítására, illetve kialakításuk megkezdésére került sor.

Az új párbeszéd kialakításának első lépéseként az EKSZ **értékelést** készít, amelynek igazolnia kell, hogy a párbeszéd egyértelmű hozzáadott értéket képvisel. Ennek megállapítása többek között a következő irányadó kritériumok mentén történik: a kormány milyen mértékű hajlandóságot mutat a helyzet javítására, milyen szintű elkötelezettséget tanúsít a nemzetközi emberi jogi egyezmények betartása iránt, és kész-e együttműködni az ENSZ mechanizmusaival, továbbá milyen a civil társadalommal kapcsolatos hozzáállása, illetve általában véve milyenek az EU és a partnerország közötti kapcsolatok. Az EKSZ az értékelés során többek között a következő forrásokra támaszkodik: az uniós küldöttségek és a misszióvezetők jelentései, az ENSZ és más nemzetközi vagy regionális szervezetek, valamint nem kormányzati szervezetek jelentései. Az EKSZ ezt követően, az emberi jogi munkacsoporttal (COHOM) szoros együttműködésben, ismerteti értékelését az adott földrajzi területtel foglalkozó tanácsi munkacsoport ülésén, amely átfogó ismeretekkel rendelkezik az EU és az érintett harmadik ország közötti kapcsolatokról. Az értékelést ismertető ülésen a Tanács megvitatja, hogy kezdeményezzen-e emberi jogi párbeszédet, és állást foglal olyan egyéb szempontokat illetően, mint például **a párbeszédnek a partnerországgal kölcsönösen elfogadott részletes feladatmeghatározásban foglalt hatálya.**

A Tanács jóváhagyja az új emberi jogi párbeszédre vonatkozó feladatmeghatározást.

Az emberi jogi párbeszéd elindítása előtt feltáró jellegű megbeszéléseket lehet folytatni az érintett országgal. E megbeszélések során lehetőség nyílik arra, hogy az EU ismertesse a tevékenysége alapjául szolgáló elveket, illetve azokat a célkitűzéseket, amelyeket az emberi jogi párbeszéd révén el kíván érni. Az emberi jogi kérdésekről folytatott nem hivatalos megbeszélések már több alkalommal is hasznosnak bizonyultak a szükséges bizalom fokozatos megteremtésében, így ugródeszkaként szolgáltak ahhoz, hogy a felek végső soron előrelépjenek egy hivatalosabb (azaz elfogadott feladatmeghatározással alátámasztott) emberi jogi párbeszéd kialakítása felé. Az ilyen nem hivatalos jellegű emberi jogi megbeszélések kétségtelenül csak átmeneti megoldást jelentenek, a végső cél az, hogy feladatmeghatározásban rögzített szabályokon alapuló emberi jogi párbeszéd jöjjön létre. Törekedni kell annak biztosítására, hogy az informális párbeszédet észszerű időn belül hivatalos párbeszédre váltsák fel.

Az, hogy az EU emberi jogi párbeszédet alakít ki vagy ilyen párbeszédet folytat egy partnerországgal, nem zárja ki azt, hogy az ENSZ emberi jogi fórumain is foglalkozzon az adott országban fennálló emberi jogi helyzettel.

5. A civil társadalom szerepvállalása

A civil társadalmi szereplőkkel (köztük a nem kormányzati szervezetekkel és az emberi jogvédőkkel) folytatott konzultációk a párbeszéd alapvető elemét képezik. A civil társadalom szereplői pontos képet tudnak adni a belföldi emberi jogi helyzetről és az esetleges konkrét ügyekről, továbbá adott kérdésekben szakértelemmel szolgálhatnak. Ezeket a konzultációkat jóval a párbeszédet megelőzően kell lebonyolítani, hogy azok eredményét fel lehessen használni a napirend összeállításakor, és általános gyakorlattá kell tenni a párbeszédet követően nyújtott tájékoztatást. A Brüsszelben megrendezett párbeszéd alkalmával a helyi civil társadalmi szereplők részvételével zajló előkészítő videokonferenciára is sor kerülhet, ez ugyanis a korábbiakban már jó megoldásnak bizonyult.

A civil társadalom közreműködése a párbeszéd közötti időszakban végzett hatékonyabb végrehajtáshoz is hozzájárul.

A közvetlenül az emberi jogi párbeszédet követően megszervezett **civil társadalmi szemináriumok** – amelyekhez uniós finanszírozás is igénybe vehető – kiváló eszközként szolgálnak ahhoz, hogy kapcsolatot teremtsünk a partnerország/partnerszervezet civil társadalmi szereplőivel, és bevonjuk őket a partnerország hatóságaival vagy a regionális partnerszervezettel az emberi jogi kérdésekről folytatott megbeszélésekbe. A civil társadalmi szemináriumok nyomán megfogalmazott konkrét ajánlásokról egyeztetésre kerülne sor a párbeszéd vezető társelnökökkel és küldöttségeikkel az emberi jogi párbeszéd alkalmával / a párbeszéd egyik célzott ülése keretében.

A párbeszédet követően tájékoztatót kell szervezni a civil társadalom számára.

Amennyiben egy kormány akadályozza a civil társadalom részvételét a párbeszédekben, a párbeszéd keretében közvetlen kérdést kell intézni az adott kormányhoz a megkorlátozásokkal kapcsolatban.

6. A végrehajtás módja

Ami az emberi jogi párbeszéd végrehajtásának módját illeti, a kulcsszó továbbra is az átfogó rugalmasság és pragmatizmus kell, hogy legyen. A jövőben is rendszeres **éves találkozók**at kell tartani. Kiemelt célként kell törekedni arra, hogy a párbeszéd két fordulója között energiát és erőforrásokat fektessünk a nyomkövetési intézkedések megvalósításába. Változatlanul érvényes az az elv, hogy a találkozókra **váltakozva más-más helyszínen** (Brüsszelben/a harmadik országban) kerüljön sor, és amennyiben személyes találkozóra nincs mód, a párbeszéd videokonferencia keretében is megtartható. A párbeszéd során kellő időt kell biztosítani valamennyi kérdés megvitatására.

Az EKSZ az adott földrajzi területtel foglalkozó tanácsi munkacsoport révén tájékoztatja a tagállamokat a **napirend**tervezet kidolgozásáról, és adott esetben kikéri a véleményüket. E tanácsi munkacsoportok tevékenységében az emberi jogi munkacsoport is részt vesz.

A párbeszéd napirendjét a partnerországgal közösen, kölcsönös megegyezés útján kell meghatározni, mivel fontos, hogy a program kiegyensúlyozott módon mindkét fél prioritásait tükrözze. Érdemi szempontból a napirend középpontjában az EU-ban és a harmadik országban tapasztalható általános emberi jogi helyzet alakulása, az egyes partnerekkel eseti alapon kiválasztott és részletes megbeszélések tárgyát képező témakörök, valamint a többoldalú szerepvállalás áll. E megbeszélésekhez az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó cselekvési tervben meghatározott prioritások szolgálnak iránymutatásul. A továbbiakban is a párbeszéd szerves elemét kell, hogy képezze a nemzetközi emberi jogi és alapvető munkajogi eszközök megerősítése és betartása, valamint az ENSZ-szel (azaz az Emberi Jogi Tanáccsal (EJT), az ENSZ-közgyűléssel, az egyetemes időszakos felülvizsgálattal (UPR) és az ENSZ különleges eljárásaival) folytatott együttműködés. A felek kitérhetnek a jó kormányzással és a jogállamisággal összefüggő kérdésekre is, és adott esetben nemzetközi humanitárius jogi kérdéseket is felvethetnek. Konkrét esetekről közvetlenül az ülések során (pl. napirendi pont szemléltetése céljából) és/vagy azok alkalmával (névjegyzék átadása) eshet szó.

Az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó cselekvési tervvel összhangban törekszünk a nemek közötti egyenlőség általános érvényesítésére annak érdekében, hogy a párbeszéd tekintetben is megfeleljenek az elvárásoknak.

A Lisszaboni Szerződéssel, valamint az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének szerepével (EUSZ 27. cikk, (2) bekezdés) összhangban a párbeszédet az EKSZ vezeti. Az EKSZ a megfelelő szinten képviselteti magát. Az EU emberi jogi különleges képviselőjének az elnöki feladatokkal való megbízása erőteljes üzenetet közvetít az Unió politikai elkötelezettségéről és lendületéről, amit a másik oldalon hasonló szintű szerepvállalásnak kell tükröznie.

Alapvető fontosságú az uniós küldöttség magas szintű közreműködése az érintett országban, többek között akkor is, amikor a párbeszédre Brüsszelben kerül sor. A Bizottság szolgálatai felkérést kapnak a részvételre. Az unió szakosodott szerveivel és különösen az Alapjogi Ügynökséggel (FRA) való együttműködés már számos párbeszéd esetében kulcsfontosságúnak bizonyult az uniós kihívások és szakpolitikák ismertetése szempontjából, ezért azt határozottan ösztönözzük.

A régóta fennálló gyakorlatnak megfelelően a tagállamok képviselői meghívást kapnak, hogy megfigyelőként részt vegyenek a párbeszédekben.

Az emberi jogi párbeszédben részt vevő harmadik országbeli küldöttség a külügyminisztérium tagjain kívül rendszerint magában kell, hogy foglalja a napirend által érintett szakminisztériumok és közigazgatási szervek képviselőit is (ezek jellemzően az igazságügyi minisztérium, a belügyminisztérium, valamint a munkaügyi és szociális minisztérium). Ez azért is indokolt, mert a párbeszédet követő intézkedések megvalósításáért is a szakminisztériumok felelnek, és ők nyerhetik a legtöbbet a bevált gyakorlatok megosztásából. Szorgalmazzuk továbbá, hogy az ország nemzeti emberi jogi intézményének képviselője is jelen legyen az eseményen.

Amikor a párbeszédre a partnerországban kerül sor, általános gyakorlattá kell válniuk a napirendi pontokhoz kapcsolódó **helyszíni látogatásoknak** (pl. fogva tartási létesítményekbe, menekülttáborokba stb.), csakúgy, mint az uniós támogatással megvalósított projekteknél tett látogatásoknak és az emberi jogi kérdésekkel foglalkozó intézményekkel/szervekkel tartott találkozóknak. Hasonlóképpen, ha a párbeszédet Brüsszelben rendezik meg, helyi látogatásokra is sor kerül.

7. Eredmény és nyomon követés

Ahol erre lehetőség van, közös sajtóközlemény készül, amelyben a felek meghatározzák az együttműködés területeit és az emberi jogi párbeszéd nyomán meghozandó intézkedéseket. Amennyiben a partnerország nem egyezik bele közös sajtóközlemény kiadásába, vagy nehéznek bizonyul megállapodni annak szövegéről, a nyilvánosság tájékoztatása céljából uniós sajtóközlemény is közzétehető.

Adott esetben a tagállamok helyi nagykövetségein, valamint az adott földrajzi területtel foglalkozó tanácsi munkacsoportokban szóbeli tájékoztatókat kell szervezni, emellett pedig e tanácsi munkacsoportnak és adott esetben az emberi jogi munkacsoportnak írásbeli jelentést is küldenek. Az év során az emberi jogi munkacsoport rendszeres és időszerű tájékoztatást kap a párbeszégekről, az új tendenciákat és a legfontosabb eredményeket is beleértve. Mindemellett az adott földrajzi területtel foglalkozó tanácsi munkacsoport – szükség esetén az emberi jogi munkacsoporttal együttműködésben – értékeli a párbeszédnek nyomán tett előrelépést. Adott esetben a tagállamok is rendszeresen megosztják egymással a kétoldalú emberi jogi párbeszédekkel kapcsolatos információkat azzal a céllal, hogy biztosítsák a következetességet a kétoldalú és az uniós szintű emberi jogi párbeszéd között.

A bizalomépítés, valamint a harmadik országokkal az általuk különösen érzékenynek tekintett emberi jogi kérdésekről folytatott egyeztetések már önmagukban jelentős eredménynek minősülnek. Egyes országok esetében ugyanakkor a párbeszédéről szóló közös közleményen túl az adott harmadik ország számára javasolni lehetne nyomomonkövetési célú **operatív ütemterv** kidolgozását, amely a párbeszédet követő hónapokban segítené az érintett küldöttség munkáját. Fontos, hogy a párbeszéd dinamikája töretlen maradjon a találkozók közötti időszakokban is, ezért e köztes időszakban figyelemmel kell kísérni az előrehaladást. Annak érdekében, hogy az egyes párbeszéd közötti időszakban se tévesszük szem elől a célokat, illetve hogy megőrizzük a szükséges lendületet, mérlegelni kell továbbá az EUKK által félidőben tett kétoldalú látogatás vagy a párbeszédben hasonló szintű képviselőt ellátó partnereivel folytatott virtuális konzultáció megszervezését.

Az emberi jogi párbeszéd eredményeként létrejövő együttműködés számos különböző formát ölthet, például a következőket: technikai segítségnyújtás/a tagállamokkal folytatott tapasztalatcsere, a párbeszéd során felmerült témákra irányuló projekt-/programfinanszírozás, többoldalú fórumok keretében folytatott együttműködés, tematikus kérdésekkel kapcsolatos közös nyilatkozat, rendezvények/konferenciák/munkaértekezletek, valamint a nyomon követést szolgáló további kétoldalú konzultációk. A párbeszéd nem minden esetben jár azonnali, mérhető és látványos eredménnyel, ami – különösen a civil társadalom körében – kritikákat szül azok hasznosságát illetően. Ezért szükséges, hogy proaktívan azonosítsuk az operatív eredményeket, és létrehozzuk a nyomon követést szolgáló mechanizmusokat.